

Sygn. akt: I C 60/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2023 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. R. i K. R.**

przeciwko **Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w G.**

o zapłatę i ustalenie, ewentualnie o zapłatę

I. zasądza od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 2.028 zł 72 gr (dwa tysiące dwadzieścia osiem złotych siedemdziesiąt dwa grosze) i 62.634,39 CHF (sześćdziesiąt dwa tysiące sześćset trzydzieści cztery tysiące i 39/100 CHF) za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów zwrotu pozwanemu kwoty otrzymanej, to jest 360,999 zł 96 gr (trzysta sześćdziesiąt tysięcy dziewięćset dziewięćdziesiąt dziewięć złotych i dziewięćdziesiąt sześć groszy),

II. ustala nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 5 października 2006 r.

III. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 14.425 zł 20 gr (czternaście tysięcy czterysta dwadzieścia pięć złotych dwadzieścia groszy) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 10.834 (dziesięć tysięcy osiemset trzydzieści cztery) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 60/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 12 stycznia 2021 r. (data wpływu w dniu 18 stycznia 2021 r.) przeciwko Bankowi (...) S.A. w G. powodowie P. R. i K. R. wnieśli o:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 2.028,72 zł oraz kwoty 62.634,89 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od 11.02.2011 r. do 07.10.2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi:

- co do kwoty 2.028,72 zł od dnia 17.11.2020 r. do dnia zapłaty,

- co do kwoty 62.634,89 CHF od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty,

2. ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 05.10.2006 r.,

ewentualnie,

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 706,90 zł oraz kwoty 62.634,89 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z pobraniem środków tytułem spłaty kredytu w zawyżonej wysokości w okresie od 11.02.2011 r. do 07.10.2020 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi:

- co do kwoty 706,90 zł od dnia 17.11.2020 r. do dnia zapłaty,

- co do kwoty 62.634,89 CHF od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu, do dnia zapłaty.

Nadto, powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych, w tym opłat skarbowych od pełnomocnictw i kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia prawomocności wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu strona powodowa wskazała, że istotą sporu pomiędzy stronami pozostaje kwestia oceny zgodności z prawem powstałego stosunku prawnego oraz ocena treści postanowień zawartych w § 1 ust. 1, § 7 ust. 2, § 10 ust. 6, § 17 umowy dotyczących klauzuli indeksującej świadczenia stron dwoma miernikami wartości określanymi dowolnie przez pozwanego, jak również § 2 ust. 4 umowy dotyczącej obciążenie kredytobiorcy opłatą manipulacyjną w celu refinansowania składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego. W ocenie strony powodowej umowa kredytu jest bezwzględnie nieważna. Kwestionowane postanowienia stanowią klauzulę abuzywną zmierzającą do zaburzenia równowagi kontraktowej na wyłączną korzyść pozwanego, który wykorzystał swoją silniejszą pozycję względem konsumenta oraz jego nieświadomość i brak specjalistycznej wiedzy co do ryzyka związanego z oferowanym produktem. Powyższe postanowienia naruszają dobre obyczaje oraz prowadzą do znaczącej nierównowagi praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta, a w konsekwencji są bezskuteczne. Bezskuteczność postanowień prowadzi do nieważności całej umowy. Środki pobrane od powodów przez pozwanego w wyniku wykonywania nieważnej umowy stanowią świadczenie nienależne, którego powodowie domagają się zasądzenia na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

W zakresie żądania ewentualnego, na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd roszczenia głównego powodów wskazali, że kwestionowane postanowienia powinny zostać uznane za bezskuteczne w świetle art. 385¹ § 1 k.c., zaś umowa uznana za dalej obowiązującą w treści pozbawionej kwestionowanych postanowień zgodnie z treścią art. 385¹ § 2 k.c. Na skutek wyeliminowania abuzywnych postanowień z umowy, powodowie domagają się zwrotu świadczenia nienależnego na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

(pozew k. 4-20)

W odpowiedzi na pozew pozwany Bank (...) S.A. (dalej: Bank) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów solidarnie na jego rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, z uwzględnieniem odsetek ustawowych za opóźnienie za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty oraz z uwzględnieniem uiszczonej opłaty skarbowej od złożonego dokumentu pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że co do zasady i wysokości kwestionuje dochodzone przez powodów roszczenia. W ocenie pozwanego zakwestionowane przez pozwanych klauzule są w pełni skuteczne, a zawarta przez strony umowa kredytu ważna. Niemniej, w przypadku uznania za niewiążące jakichkolwiek z zapisów umowy kredytu, ich miejsce bezsprzecznie powinny zająć reguły wynikające z przepisów dyspozytywnych i ustalonych zwyczajów. Istnieje także możliwość wyłączenia spod badania i pozostawiania w zapisach § 17 umowy kredytu tej części postanowień, które odnoszą się do zastosowania kursu średniego NBP. Wniesiony przez powodów po ponad 14 latach od zawarcia umowy pozew jest próbą uniknięcia negatywnych skutków zmiany kursu (...)/PLN. Wskazał, że (...)

Bank S.A. z siedzibą w G. zawarł z powodami Umowę (...) nr (...) w dniu 05.10.2006 r. Celem kredytu było pokrycie części kosztów budowy domu mieszkalnego w T.. Przyznał, że kredyt został powodom udostępniony i przez nich wykorzystany. Pozwany podniósł zarzut braku interesu prawnego powodów w żądaniu o ustalenie oraz przedawnienia. Ponadto, wskazał że nie był w jakimkolwiek stopniu wzbogacony względem powodów.

Jednocześnie pozwany zaprzeczył m.in. temu, że:

- a) umowa jest nieważna w całości albo jakiegokolwiek części, w tym szczególności w zakresie postanowień odnoszących się do indeksacji kredytu oraz kursów waluty stosowanych do rozliczeń pomiędzy stronami Umowy Kredytu,
- b) umowa kredytu sprzeczna jest z jakąkolwiek ustawą, zasadami współżycia społecznego lub naturą stosunku prawnego albo w inny sposób narusza zasadę swobody umów,
- c) umowa kredytu zawiera niedozwolone postanowienia w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.,
- d) w toku wykonywania umowy kredytu bank pobrał od powodów jakiegokolwiek nienależne świadczenia lub w okresie wykonywania umowy kredytu po stronie powoda powstała jakakolwiek nadpłata z tytułu kwot uiszczonych tytułem spłaty rat kredytu,
- e) powodowie świadczyli jakiegokolwiek świadczenie nienależne na rzecz Banku,
- f) bank ustalał kursy w oparciu o nieweryfikowalne kryteria,
- g) bank nie wyjaśnił powodom sposobu tworzenia Tabeli Kursów Walut,
- h) powodowie nie zostali należycie poinformowani o prawach i obowiązkach wynikających z umowy oraz o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej,
- i) brak jest podstaw do zastosowania dwóch różnych kursów (kurs kupna i kurs sprzedaży waluty) do rozliczenia wypłaty i spłaty kredytu oraz że Bank nie wyjaśnił powodom, że stosuje dwa różne kursy do rozliczenia umowy,
- j) umowa kredytu godzi w równowagę kontaktowa stron,
- k) powodowie nie mieli możliwości podjęcia próby negocjacji z Bankiem, co do treści umowy kredytu i jej warunków,
- l) ostateczny kształt zawartej umowy kredytu nie był wynikiem wyborów powodów i indywidualnych uzgodnień stron.

(odpowiedź na pozew k. 64-134)

Na zarzut pozwanego, na rozprawie w dniu 19.10.2021 r. Sąd sprawdził wartość przedmiotu sporu i ustalił ją na kwotę 534.550 zł.

(protokół rozprawy z dnia 19.10.2021 r. – k. 694)

Pozwany pismem z dnia 03.02.2023 r. zgłosił zarzut skorzystania przez pozwanego z prawa zatrzymania świadczeń spełnionych przez powoda na rzecz banku, które miałyby podlegać zwrotowi na wypadek stwierdzenia przez Sąd, że umowa kredytu jest nieważna (trwale bezskuteczna) do czasu zaofiarowania przez powodów zwrotu świadczenia spełnionego przez bank na rzecz powodów w postaci zapłaty kwoty 360.999,99 zł tj. wartości kapitału udostępnionego powodom na podstawie umowy kredytu.

(pismo pozwanego – k. 837-838, oświadczenie pozwanego – k. 839 oraz k. 842)

Strona powodowa zakwestionowała zgłoszony przez pozwanego zarzut zatrzymania.

(pismo powodów – k. 847-849).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany Bank (...) S.A. w G. jest następcą prawnym (...) Bank S.A. z/s w G..

(bezsporne, wydruk z KRS k. 140-166, wydruk z Monitora Sądowego i Gospodarczego – k. 27)

Powodowie w dniu 19 czerwca 2006 r. podpisali wniosek kredytowy o kredyt w kwocie 300.000 zł, jako walutę kredytu oznaczyli (...), w banku (...) S.A. z/s w G.. Kredyt miał być przeznaczony na pokrycie kosztów budowy domu w systemie gospodarczym. We wniosku powodowie wskazali, że powodowie byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracy i osiąkali dochód w złotych polskich. W treści wniosku kredytowego znajdowała się informacja, że oprocentowanie może ulec zmianie przed zawarciem umowy kredytu i jest zmienne w okresie kredytowania.

(dowód: wniosek kredytowy z załącznikami k. 168-177, zeznania powodów – k. 696-697)

Następnie powodowie, jako konsumenci, zawarli w dniu 6 października 2006 r. z (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w G. – umowę kredytu nr (...) sporządzoną w dniu 5 października 2006 r. Umowa została podpisana przez powoda w imieniu własnym oraz żony, na podstawie udzielonego przez nią pełnomocnictwa.

Zgodnie z § 1 ust.1 umowy bank udzielił powodom kredytu w kwocie 270.788 zł indeksowanego kursem (...), zastrzegając w zdaniu trzecim tego ustępu, że w dniu wypłaty saldo jest wyrażone w walucie do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17.

Zgodnie z § 1 ust. 1 zdanie 2 oraz § 1 ust. 2 kredyt przeznaczony był na pokrycie części kosztów budowy domu mieszkalnego (266.000 zł) oraz kwoty należnej prowizji z tytułu udzielenia kredytu (4.788 zł).

Oprocentowanie kredytu jest zmienne i ulega zmianie w tym samym dniu kalendarzowym, w jakiej nastąpiła wypłata pierwszej transzy Kredytu najbliższego miesiąca następującego po ostatniej zmianie indeksu L3 (§ 8 ust. 1 umowy). Szczegółowy sposób wyliczenia indeksu L3 został określony w § 8 ust. 2 umowy. Oprocentowanie kredytu na dzień sporządzania umowy wynosiło 4,070 % w skali roku i stanowi sumę marży Banku w wysokości nieziennej w okresie trwania umowy 1,510 % oraz aktualnie obowiązującego indeksu L3 oraz 0,95 punktu procentowego do czasu przedstawieniu w Banku odpisu z Księgi Wieczystej dla kredytowanej nieruchomości (§ 2 ust. 1 i ust. 2 umowy).

Umowa przewidywała, że kredyt zostanie wypłacony w transzach po spełnieniu warunków w niej określonych i po złożeniu na formularzu wniosku o wypłatę, przelewem na rachunek wskazany przez kredytobiorcę (§ 7 ust. 1-2 umowy). Zgodnie z § 7 ust. 2 umowy zastrzeżono, że każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich zostanie przeliczona na walutę do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez Bank.

Wszelkie opłaty i prowizje podawane są w walucie, do której indeksowany jest kredyt, a ich zapłata odbywa się poprzez doliczenie opłaty do raty, chyba że strony podejmą odmienne ustalenia w tym zakresie (§ 9 ust. 7 umowy).

Splata kredytu wraz z odsetkami miała następować w równych 360 miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych, nie później niż w tym samym dniu kalendarzowym każdego miesiąca, w którym nastąpiła wypłata pierwszej transzy kredytu. Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę, miało następować z datą wpływu środków do banku, według kursu sprzedaży waluty dla której jest indeksowany kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu wpływu środków do banku (§ 1 ust. 5 umowy, § 10 ust. 1 oraz § 10 ust. 6 umowy).

Po upływie terminu przewidzianego na wypłatę ostatniej transzy kredytu, Bank miał przesłać kredytobiorcy oraz jeżeli było ustanowione poręczenie, także poręczycielom, harmonogram spłat kredyt; harmonogram stanowił integralną część umowy. Niedostarczenie powyższego dokumentu nie zwalniało kredytobiorcy z obowiązku zapłaty raty (§ 10 ust. 2 pkt c).

Zgodnie z § 12 ust. 1 umowy kredytu kredytobiorca oświadczył, że ustanawia na nieruchomości na rzecz banku hipotekę kaucyjną w złotych polskich do kwoty 170 % kwoty kredytu dla zabezpieczenia spłaty kapitału kredytu, odsetek, opłat, prowizji i innych należności mogących powstać w wykonaniu umowy, w tym szczególności różnic kursowych.

W § 17 umowy wskazano zaś, że:

1. do rozliczenia transakcji wypłat i spłat kredytu stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji,
2. kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna,
3. kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży,
4. do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę (...) Bank S.A.,
5. obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane są na stronie internetowej (...) Bank S.A. (...)

W § 11 ust. 4 umowy zostało zawarte oświadczenie kredytobiorców, że postanowienia niniejszej umowy zostały z nimi indywidualnie uzgodnione.

Strony w § 2 ust. 4 umowy ustaliły, że z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem, kredytobiorca zobowiązany jest do uiszczenia opłaty manipulacyjnej w wysokości 169,49 zł w okresie pierwszych trzech lat istnienia ochrony ubezpieczeniowej. W następnych latach opłata manipulacyjna będzie wynosiła 3,6% różnicy pomiędzy kwotą przyznanego kredytu, a 80% wartości nieruchomości będącej zabezpieczeniem tegoż kredytu za każde trzy lata ochrony ubezpieczeniowej. Kwota ta zostanie uiszczona najpóźniej przed wypłatą kredytu na rachunek banku o numerze (...) prowadzony przez (...) Bank S.A. Kredytobiorca jest zobowiązany uiszczać opłatę tę raz na trzy lata w terminie płatności ostatniej raty w każdym trzyletnim okresie kredytowania, przy czym trzyletni okres liczony jest od pierwszego terminu płatności. Zapłata następuje poprzez doliczenie wartości opłaty manipulacyjnej do salda kredytu, o ile w terminie tym kredytobiorca nie przedstawi dowodu wpłaty na wyższej opisany rachunek. Obowiązek zapłaty ustaje, gdy w dacie płatności opłaty manipulacyjnej saldo zadłużenia obniży się do kwoty niższej lub równej kwocie 266.080 zł.

(dowód: umowa kredytu k. 28-33 oraz k. 178-189, informacja o nieruchomości – k. 190-191, pełnomocnictwo k. 177m zeznania powodów – k. 696-697)

Strony podpisały następujące aneksy do umowy:

- w dniu 17.04.2007 r. dotyczący zmiany załącznika A do umowy,
- w dniu 22.11.2007 r. dotyczący podwyższenia kwoty kredytu o 40.000 zł,

- w dniu 15.02.2008 r. dotyczący podwyższenia kwoty kredytu o 40.150 zł,
- w dniu 21.01.2010 r. dotyczący nieruchomości będącej przedmiotem zabezpieczenia, .
- w dniu 24.02.2011 r. dotyczący spłaty kredytu w walucie (...).

(dowód: aneks z dnia 17.04.2007 r. wraz z załącznikiem A – k. 34, 38 oraz k. 193-195, aneks z dnia 21.01.2010 r. – k. 35, aneks z dnia 17.02.2011 r. – k. 36-37 oraz k. 210-213, wniosek powoda z dnia 11.01.2007 r. – k. 192, wniosek o zmianę warunków kredytowania – k. 196-199, 203-206, aneks z dnia 22.11.2007 r. – k. 200-202, aneks z dnia 14.02.2008 r. – k. 207-209)

Umowa została zawarta na wzorcu umownym, w którym powodowie nie mogli wprowadzić istotnych zmian.

(dowód: zeznania powodów – k. 696-687, zeznania świadka K. G. – k. 694v-695, zeznania świadka T. T. – k. 695-696)

Na wniosek powodów kredyt został wypłacony w następujących transzach:

- w dniu 11.10.2006 r. w kwocie 45.000 zł stanowiącą równowartość kwoty 18.837,91 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu (...).2006 r. w kwocie 44.200 zł stanowiącą równowartość kwoty 18.904,24 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 26.04.2007 r. w kwocie 44.199,99 zł stanowiącą równowartość kwoty 19.817,07 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 10.07.2007 r. w kwocie 20.000 zł stanowiącą równowartość kwoty 9.127,42 CHF po kursie 2,1912,
- w dniu 31.08.2007 r. w kwocie 24.199,99 zł stanowiącą równowartość kwoty 10.705,12 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 25.09.2007 r. w kwocie 44.200 zł stanowiącą równowartość kwoty 19.990,05 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 02.11.2007 r. w kwocie 22.099,98 zł stanowiącą równowartość kwoty 10.435,35 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 11.12.2007 r. w kwocie 22.100,01 zł stanowiącą równowartość kwoty 10.550,44 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 25.01.2008 r. w kwocie 39.999,99 zł stanowiącą równowartość kwoty 18.027,76 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 02.11.2007 r. w kwocie 40.000 zł stanowiącą równowartość kwoty 18.661,07 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 02.11.2007 r. w kwocie 15.000 zł stanowiącą równowartość kwoty 7.388,80 CHF po kursie 2, (...).

Kredyt został wypłacony w łącznej kwocie 360.999,96 zł.

Ponadto, zostały kredytowane również koszty w dniu 11.10.2006 r. w wysokości 4.787,99 zł stanowiące równowartość kwoty 2.004,35 CHF po kursie 2, (...), w dniu 25.01.2008 r. w wysokości 149,99 zł stanowiące równowartość kwoty 67,60 CHF po kursie 2, (...) oraz w dniu 22.02.2008 r. w wysokości 150,00 zł stanowiące równowartość kwoty 69,98 CHF po kursie 2, (...).

Powodowie uiszcili również opłaty manipulacyjne:

- w dniu 08.02.2011 r. w kwocie 1.036,50 zł stanowiącą równowartość kwoty 340,72 CHF, po kursie 3, (...),
- w dniu 25.03.2014 r. w kwocie 1.036,48 zł stanowiącą równowartość kwoty 293,48 CHF, po kursie 3, (...),
- w dniu 26.01.2017 r. w kwocie 169,50 zł stanowiącą równowartość kwoty 41,08 CHF, po kursie 4, (...),
- w dniu 27.01.2020 r. w kwocie 169,50 zł stanowiącą równowartość kwoty 42,24 CHF, po kursie 4, (...).

(dowód: zestawienie – k. 39-42v oraz k. 240-246, wnioski o wypłatę k. 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234, 236, 238 zestawienie transakcji k. 247-386, potwierdzenie transakcji – k. 219, 221, 223, 225, 227, 229, 231, 233, 235, 237, 239 wniosek o zawieszenie raty kredytu – k. 214-215)

Od dnia 11.10.2006 r. do 11.02.2011 r. powodowie spłacali kredyt w PLN, zaś od dnia 11.03.2011 r., za wyjątkiem jednej raty z dnia 21.04.2011 i opłat manipulacyjnych, w (...).

W okresie od 11.02.2011 r. do 07.10.2020 r. powodowie na rzecz pozwanego uiszcili łącznie kwotę 2.028,73 zł oraz 62.634,89 CHF.

(dowód: zestawienie – k. 39-42v oraz k. 240-246, zestawienie transakcji k. 247-386, pisemna opinia sądowa - k. 728-741, uzupełniająca opinia biegłego sądowego – k. 792-813)

Powodowie pismem z dnia 09.11.2020 r. złożyli reklamację do pozwanego w związku z nieważnością umowy, ewentualnie zawartymi w umowie bezskutecznymi postanowieniami umownymi. Pozwany nie uznał roszczeń powodów.

(dowód: pismo powodów– k. 43-47, pismo pozwanego – k. 48-52)

Pozwany w dniu 13.01.2023 r. oświadczył, że na podstawie art. 497 k.c. w zw. z art. 496 k.c. korzysta z prawa zatrzymania kwot wpłaconych na rzecz banku z tytułu umowy kredytu do czasu zwrotu przez pozwanego kwoty 360.999,99 zł stanowiącej równowartość wypłaconego kapitału kredytu albo zabezpieczenia w sposób realny roszczenia o zwrot tej kwoty.

(dowód: oświadczenie pozwanego z dnia 13.01.2023 r. – k. 839 oraz 842)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powodów o zapłatę kwoty 2.028,72 zł i 62.634,39 CHF zostało uwzględnione w całości. Żądanie powodów o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 05.10.2006 r. Sąd uznał za zasadne. Oddaleniu podlegało roszczenie o zapłatę odsetek z uwagi na zgłoszony przez pozwanego zarzut zatrzymania. W ocenie Sądu, mimo, że sama konstrukcja umowy nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, to jednak zawiera ona postanowienia niedozwolone, których eliminacja skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą.

Sąd dokonał ustaleń faktycznych w sprawie w oparciu o załączone do akt i niekwestionowane przez strony dokumenty, wydaną opinię przez biegłego sądowego oraz zeznania świadków i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Świadek K. G. (2) (k. 694v-695) oraz T. T. (3) (k. 695-696) wskazali, że nie pamiętają powodów. Zeznali na okoliczność ogólnych zasady udzielenia kredytów u poprzednika prawnego pozwanego.

Powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz łącznie kwoty 2.028,72 zł i 62.634,39 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 05.10.2006 r. Tytułem roszczenia ewentualnego zaś żądali zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz łącznie kwoty 706,90 zł oraz kwoty 62.634,89 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia w związku z pobraniem środków tytułem spłaty kredytu w zawyżonej wysokości w okresie od 11.02.2011 r. do 07.10.2020 r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Dla oceny zasadności roszczeń powodów konieczne zatem będzie ustalenie następującej kolejności:

- dokonanie oceny, czy zawarta umowa jest ważna i jaki jest jej rzeczywisty charakter,

- analiza umowy w zakresie zawarcia w niej klauzul abuzywnych dot. mechanizmu indeksacji ewentualnego wpływu ww. klauzul na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień,

- ocena zasadność roszczenia o zapłatę.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że powodowie wbrew twierdzeniom pozwanego mieli interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy czy bezskuteczności poszczególnych jej postanowień na podstawie art. 189 k.p.c. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Zgodnie z treścią przepisów art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony powodom miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na (...). Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego do (...) co do zasady nie był między stronami sporny. Sąd w zakresie treści umowy i czynności ją poprzedzających oparł się na dokumentach złożonych przez obie strony, w tym umowie kredytu, jak również zeznaniach powodów i świadków. Sporne były natomiast między stronami jej określone postanowienia oraz inne około kontraktowe czynności wzajemne stron. Sąd, zatem w pierwszej kolejności odniesie się do samej umowy kredytu, która ze swej istoty charakteryzuje się skomplikowaną siatką pojęć zawartych w jej postanowieniach.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1896) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy

środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Zawarta przez strony 6 października 2006 r. (sporządzona 05.10.2006 r.) umowa jest właśnie taką umową kredytu. W wykonaniu umowy bank wydał (udostępnił) kredytobiorcom określoną sumę kredytową w złotych. Kredytobiorcy zaś byli zobowiązani do zwrotu w ratach kredytowych, z odsetkami i należnościami okołoumownymi. Zawarte w niej były elementy przedmiotowo istotne umowy kredytowej. Bank udzielał kredytu w kwocie 270.788 zł (kwota ta została podwyższona aneksami), a kredytobiorcy mieli to zwrócić uiszczając 360 równych miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych.

Oceny postanowień przedmiotowej umowy nie zmienia fakt, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednie do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (...).

Art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądz polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Zważywszy, że postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowy kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r.

Istotą kredytu indeksowanego - z którym mamy do czynienia na gruncie niniejszej sprawy - jest dodatkowo to, że strony umówiły się, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej - 270.788 zł (kwota ta została podwyższona aneksami) zostanie, w drodze indeksacji, przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób wskazany z umowy. Powodowie wnioskowali o kredyt określając jego kwotę jako indeksowaną do waluty wymiennej, tj. franka szwajcarskiego (...), który został wypłacony zgodnie z umową w złotych polskich, zaś wysokość zadłużenia w walucie kredytu (...), obliczana była według kursu kupna waluty względem waluty krajowej, tj. złotych polskich, w momencie wypłaty środków pieniężnych (§ 7 ust. 2 umowy). W momencie wypłaty kredytu w złotych polskich, po stronie powodów powstało zatem zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji.

W świetle postanowień umowy kredytu sporządzonej 5 października 2006 r. nie budzi zatem wątpliwości, że strony zgodnie postanowiły, że kredyt adekwatnie do postulatów powodów zostanie im udzielony i wypłacony w złotych polskich i w tej samej walucie będzie odbywała się jego spłata, przy założeniu jednak, że w obu przypadkach będzie on indeksowany do kursu waluty obcej, czyli franka szwajcarskiego.

W świetle powyższego przyjąć należy, że faktyczna wysokość zobowiązania powodów w chwili podpisywania umowy była znana. Kwota udzielonego kredytu została ściśle oznaczona w umowie - 270.788 zł. Kredytobiorcy zobowiązani byli do zwrotu tego świadczenia (udzielonego i wykorzystanego kredytu), tyle że według wartości ustalonej w klauzuli indeksacyjnej, dopuszczalnej z punktu widzenia art. 69 Prawa bankowego. W sposób oczywisty jest to związane z ryzykiem, że na przestrzeni obowiązywania umowy dojdzie do zmiany wartości tej waluty w porównaniu do polskiego

złotego. Ryzyko to rekompensowane jest niższym oprocentowaniem tego typu kredytów. Różnica pomiędzy kursem kupna, a kursem sprzedaży waluty jest też oczywista dla każdego przeciętnego konsumenta. Jak słusznie zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 maja 2012 r., wydanym w sprawie o sygnaturze akt II CSK 429/11, biorący kredyt, zwłaszcza długoterminowy z przeliczeniem zobowiązań okresowych (rat spłacanego kredytu) według umówionej waluty (klauzula walutowa) ponosi ryzyko polegające albo na płaceniu mniejszych rat w walucie kredytu, albo większych, niż to wynika z obliczenia w tej walucie, gdyż na wysokość każdej raty miesięcznej wpływa wartość kursowa waluty kredytu w stosunku do waloryzacji tego kredytu. Oznacza to, że w umowę kredytu bankowego co do zasady wpisana jest niepewność co do wielkości ostatecznych kosztów udzielonego kredytu, które wiążą się z jego udzieleniem i które ostatecznie obciążą kredytobiorcę.

Wykorzystanie mechanizmu indeksacji, w ocenie Sądu, co do zasady nie narusza natury kredytu i przepisów Prawa bankowego. Umowy kredytów indeksowanych do waluty mogą być zawierane również obecnie - po nowelizacji Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., która weszła w życie w dniu 26 sierpnia 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, element przedmiotowo istotny umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a). Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - prawo bankowe.

Nadto umowa stron jest dopuszczalna w świetle treści art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielony w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie powodowie pozyskiwali środki na spłacenie pozwanemu kwoty kredytu, a nadto jak pozwany księgował te kredyty w swoich księgach rachunkowych po ich udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Umowy tego rodzaju wiążą się ze znacznym ryzykiem dla kredytobiorców, ale na poziomie porównywalnym z niewątpliwie dopuszczonym przez prawo kredytem walutowym, wypłacanym i spłacanym w (...). Powodowie zawierając umowę nie znajdowali się w nietypowej sytuacji, w szczególności nie działali w warunkach konieczności finansowej. Również właściwości osobiste powodów nie wskazują na wykorzystanie wyjątkowej przewagi banku.

Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

Odnosząc się z kolei do podniesionych przez powodów zarzutów dotyczących niedozwolonego charakteru poszczególnych postanowień umowy należy wskazać, co następuje.

Kwestionowane przez powodów postanowienia zostały zawarte w § 1 ust. 1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie czwarte, § 10 ust. 6, § 17. W § 1 ust. 1 zdaniu trzecim umowy wskazano, że kwota kredytu zostanie przeliczona z PLN do (...) według kursu kupna waluty (...) według tabeli stosowanej przez Bank, zaś § 7 ust. 2 zdanie czwarte określał zasady przeliczenia wypłat każdej z transz kredytu w PLN po przeliczeniu według kursu kupna (...) określonego w tabeli banku. Natomiast § 10 ust. 6 określał zasady przeliczeń spłaty tj. uiszczona w PLN kwota miała być przeliczana do waluty (...) według kursu sprzedaży (...) określonego w tabeli banku. Zasady tworzenia tabeli banku zostały określone w § 17 umowy.

Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego. Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 oraz wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

Konieczne jest też ustalenie czy opisane wyżej postanowienia dotyczą świadczeń głównych stron czy tylko się do nich pośrednio odnoszą.

Przez „główne” świadczenia stron rozumiano przede wszystkim te, które są objęte postanowieniami przedmiotowo istotnymi danej umowy nazwanej (tak też M. Jagielska, *Niedozwolone klauzule*; M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: *System PrPryw*, t. 5, 2019, s. 804; ponadto wyr. SN z 8.6.2004 r., I CK 635/03, *Legalis*; wyr. SA w Warszawie z 29.12.2010 r., VI ACa 403/10, *Legalis*). W praktyce oznaczać to będzie najczęściej postanowienia „określające” cenę albo wynagrodzenie (przede wszystkim wysokość), na co przepis wprost wskazuje, oraz „określające” świadczenie wzajemne przedsiębiorcy (towar, usługę). Przy ustalaniu, czy dane postanowienie określa „główne” świadczenie strony, zwłaszcza w przypadku umów nienazwanych, za użyteczne należy uznać dokonane w polskiej doktrynie rozróżnienie **świadczeń „głównych” i „ubocznych”** (zob. np. R., O., *Zobowiązania 2014*, s. 49). Na tej podstawie wypadnie np. uznać, że postanowienie dotyczące odsetek należnych w przypadku opóźnienia zapłaty ceny nie „określa” świadczenia głównego w postaci ceny, tylko dotyczy świadczenia ubocznego. Podobnie rzecz się przedstawia, gdy chodzi o klauzule, których zastosowanie wywiera wpływ na wysokość świadczenia „głównego”, np. klauzule waloryzacyjne (tak M. Jagielska, *Niedozwolone klauzule*; M. Bednarek, P. Mikłaszewicz, w: *System PrPryw*, t. 5, 2019, s. 806; zob. też post. SN z 6.1.2005 r., III CZP 76/04, *Prok. i Pr.* 2005, Nr 11, poz. 40; uchw. SN z 29.6.2007 r., III CZP 62/07, *OSNC* 2008, Nr 7–8, poz. 87; wyr. SA w Warszawie z 16.1.2019 r., V ACa 814/17, *Legalis*; odmiennie K. Zagrobelny, w: *Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC 2017*, s. 743). Zakres zastosowania wyłączenia ogranicza także, fakt posłużenia się przez ustawodawcę terminem „postanowienie określające główne świadczenie”, a nie „dotyczące” takiego świadczenia. Ten ostatni termin wydaje się szerszy. Nie jest zatem zasadne stawianie znaku równości między tymi terminami (tak Ł., *Ochrona* 2001, s. 99); zob. też wyr. (...) z 30.4.2014 r. (C-26/13, *Á. K. i H. R. v. (...)*, *EU:C:2014:282*). Powyższe oznacza, że sformułowanie „postanowienia określające główne świadczenia stron” należy co do zasady rozumieć wąsko (por. wyr. SA w Łodzi z 20.7.2017 r., I ACa 1512/15, *orzeczenia.ms.gov.pl*; wyr. SN z 8.6.2004 r., I CK 635/03, L.; wyr. SA w Katowicach 20.12.2017 r., I ACa 538/17, L.. Ponadto zob. wyr. SN z 8.11.2012 r., I CSK 49/12, L., oraz wyr. SN z 4.11.2011 r., I CSK 46/11, L., w których przyjęto, że zasięg pojęcia „świadczenie główne” musi być zawsze ustalany in casu z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy) (patrz: *KC T. I red. Pietrzykowski 2020*, wyd. 10/Popiołek).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385⁽¹⁾§ 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W niniejszej sprawie bezsporne było między stronami, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Wynikało to wprost z celu umowy oraz nie było kwestionowane przez pozwanego.

Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez powodów jako niedozwolone, wskazać trzeba, że postanowienia § 1 ust. 1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie czwarte, § 10 ust. 6, § 17 dotyczyły tzw. mechanizmu indeksacji. Przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na (...) według kursu kupna tej waluty opublikowanej w Tabeli kursów kupna/sprzedaży (§ 7 ust. 2 umowy). Następnie raty potrącane w PLN miały być przeliczane na (...) według kursu sprzedaży publikowanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży (§ 10 ust. 6 umowy).

Mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu został opisany w § 17 umowy, zgodnie z którym:

- do rozliczenia transakcji wypłat i spłat kredytu stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji,

- kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna,

- kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży,

- do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym **skorygowane o marżę (...) Bank S.A.,**

- obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane są na stronie internetowej (...) Bank S.A. ((...)) (k. umowa kredytu k. 27 oraz k. 185).

Wskazać należy, że mechanizm ustalania marży kupna/sprzedaży nie został wyjaśniony w umowie. W żaden sposób nie zdefiniowano, jak obliczona jest marża, co oznacza, że pozwany miał swobodę w zakresie jej ustalania.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nimi wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano kwestii wysokości marży kupna/sprzedaży. Świadek K. G. (2) zeznała „Po podjęciu przez centralę decyzji kredytowej zapraszało się klienta do banku, omawiało się decyzję , wzór umowy kredytowe. Jeżeli klient zgłaszał gotowość do podpisania, to zawierało się umowę, która była już wówczas sporządzona. (...) Nie było zakazu negocjacji umów, często klienci przychodzili z ofertami innych banku i chcieli negocjować oprocentowanie, prowizję. Nie pamiętam jednak, w mojej karierze klient wynegocjował coś innego. Zdarzało się jednak, że w niektórych okresach były możliwości obniżenia oprocentowania stosownie z praktyką banku. Nie przypominam sobie, aby inne zapisy umowy były zmieniane. (...). Klient nie miał wpływu na ustalenie kursu waluty.”(k. 694v-695). Świadek T. T. (3)

zeznał „Na każdym etapie klient mógł uzyskać ogólny wzór umowy. Następnie informowaliśmy klienta o treści decyzji kredytowej. Jeżeli klient ją akceptował centrala banku przygotowywała umowę indywidualną zgodnie z wnioskiem i decyzją. Klient mógł złożyć wniosek o zmianę zapisów umowy. (...) Nie pamiętam wniosków o zmianę zapisów umowy, które w dużym stopniu zamieniały zapisy umowy. Możliwe że były, ale nie pamiętam tego. (...) Opieraliśmy się wyłącznie na zapisach w umowie, informując, że kurs kupna i sprzedaży są stosowane. Klient nie miał na to wpływu. Klienta informowano gdzie może znaleźć tabele kursowe.” (k. 695-696). Powód zeznał „Odnosnie kursu nie było żadnych negocjacji. Nie miałem informacji, że istnieje możliwość negocjacji zapisów umowy.” (protokół rozprawy k. 696-697).

W ocenie, Sądu powodowie wykazali, że postanowienia umowne nie były z nimi uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. Potwierdzają to zaznania powodów opisujące przebieg czynności poprzedzających zawarcie umowy. Nie zostało wykazane aby powodowie mogli cokolwiek istotnego dla konstrukcji tej umowy negocjować. Nie podważa tego ustalenia zawarty w § 11 ust. 4 umowy zapis o rzekomym indywidualnym uzgodnieniu warunków umowy. W istocie przeczą temu zaznania powodów opisujące przebieg czynności poprzedzających zawarcie umowy. W ocenie Sądu zapis ten ma typowo blankietowy charakter. Nie zostało wykazane aby powodowie mogli cokolwiek istotnego dla konstrukcji tej umowy negocjować.

W ocenie Sądu należy zatem uznać, że postanowienia odwołujące się do marży i możliwości jej samodzielnego ustalania w ramach tabeli zdefiniowanej w § 17 były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy strony powodowej w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorców ryzyka wynikającego z bankowego ustalenia wysokości kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu w istocie, poprzez ukształtowanie kursu waluty (...), określoną swobodę w zakresie ustalania wysokości jej zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanym postanowieniu § 17 jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania marży, a tym samym kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że postanowienia w tym zakresie były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

W świetle powyższych okoliczności w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienie umowy w zakresie, w jakim dotyczy stosowania marży kupna/sprzedaży, dzięki czemu kursy kupna i sprzedaży mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostało uzgodnione indywidualnie z powodami. Tym samym, kształtowało ich zobowiązanie w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miało charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w związku z tym nie wiąże powodów.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...) dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie(...):

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

a) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

b) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć

na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

c) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

d) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Podnieść należy, że w wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie (...) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazał, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy (...) należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy odstraszający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty, czego zbadanie należy do tego sądu.

Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że w ocenie Sądu wyeliminowanie z treści § 17 umowy elementów marży kupna i marży sprzedaży skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji. W świetle zapadłego w dniu 29 kwietnia 2021 r. orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie (...) częściowe wykreślenie warunku nie jest możliwe w przypadku, gdy dwie części warunku umowy są powiązane w taki sposób, że wykreślenie jednej części miałoby wpływ na istotę pozostałej części. Istota mechanizmu zawartego w § 17 umowy sprowadzała się właśnie do przeliczania waluty na kurs kupna lub sprzedaży w zależności czy chodziło o wypłatę, czy spłatę kredytu. Pozbawienie tego mechanizmu elementu marży w sposób istotny zaburza jego istotę, co w konsekwencji w świetle aktualnie dokonanej wykładni przez Trybunał powoduje konieczność eliminacji całego mechanizmu indeksacji.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w uzasadnieniu wyroku z dnia 08.06.2022 r. sygn. akt I A Ca 825/21 wskazał, że „Zdaniem Sądu Apelacyjnego cytowane stanowisko (...) należy rozumieć w ten sposób, że czym innym jest (niedopuszczalna) modyfikacja niedozwolonego warunku umownego (co naruszałoby odstraszający cel dyrektywy), a czym innym podział warunku na kilka części, z których tylko jedna lub więcej ma niedozwolony charakter. Obowiązkiem sądu krajowego jest zbadanie czy taka, podlegająca usunięciu, część stanowi odrębny obowiązek kontraktowy i czy po jego wyeliminowaniu pozostała część warunku zachowuje sens. Te dwie przesłanki muszą być spełnione łącznie. Z przedstawionego stanowiska wynika, iż decydujące znaczenie czy ocenie złożonego, „wieloelementowego” warunku umownego ma to czy jego poszczególne części, „elementy” stanowią odrębne obowiązki kontraktowe, które mogą samodzielnie, niezależnie od siebie (w separacji) funkcjonować. Odnosząc powyższe do treści postanowień § 17 umowy stron należy uznać, że o ile nie powinno budzić wątpliwości, że ta ich część, która w pkt 2, 3 i 4 nawiązuje do średniego kursu NBP, jako kursu waluty, jest czytelna i może funkcjonować samodzielnie, o tyle problematyczna jest ocena, czy zawarte tam również zapisy o „marży” stanowią odrębne zobowiązanie umowne. W ocenie Sądu Apelacyjnego podstawową funkcją „marży” było kształtowanie kursu waluty (...), a nie wyłącznie ustalenie odrębnego wynagrodzenia Banku. Niewątpliwie bowiem istnienie i wysokość zobowiązania kredytobiorców zależały od zapisów dotyczących sposobu ustalania kursu wymiany waluty według kursu NBP, który jest podstawą do zastosowania korekty „marżą”. Jest to zatem jedna klauzula waloryzacyjna, a sam zapis plus/minus marża” nie niesie w sobie żadnej treści kontraktowej. W tym miejscu należy podkreślić, że w polskim porządku prawnym w taki właśnie, a zatem całościowy, sposób były zawsze postrzegane klauzule waloryzacyjne. Za potrzebą takiej kompleksowej oceny wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z 11 grudnia 2019 r. (sygn. V CSK

382/12), odrzucając odróżnienie części kursowej i części przeliczeniowej klauzuli waloryzacyjnej. Podobnie w wyroku z 4 kwietnia 2019 r. (sygn. III CSK 159/17) SN wskazał, że eliminacja klauzuli waloryzacyjnej obejmuje wszystkie postanowienia umowy, które się na nią składają, bowiem mogą one funkcjonować tylko łącznie. Co więcej nie można nie zauważyć, że do rejestru klauzul niedozwolonych pod pozycją 5622 wpisana jest klauzula o analogicznej treści („Kredytobiorca zobowiązuje się dokonywać spłaty kredytu, w wysokościach i terminach podanych w Załączniku nr I do Umowy - kalendarzu spłat na rachunek Banku nr: (...) (decyduje data wpływu na rachunek Banku), które będą zaliczane w następującej kolejności: należne opłaty i prowizje, odsetki umowne, kapitał kredytu i odsetki karne. Kwoty wskazane w kalendarzu spłat podane są w walucie kredytu. Spłaty dokonywane będą przez Kredytobiorcę w złotych, po uprzednim przeliczeniu spłaty wg kursu (...) Banku S.A. (kursu Banku). Kurs Banku jest to średni kurs złotego w stosunku do waluty kredytu opublikowany w danym dniu w prasie przez NBP, powiększony o zmienną marżę kursową Banku, która w dniu udzielenia kredytu wynosi 0,06. Marża kursowa może ulegać zmianom i jest uzależniona od rozpiętości kursów kupna i sprzedaży waluty kredytu na rynku walutowym”). W uzasadnieniu w sprawie sygn. akt: VI A 1600/12, Sąd Apelacyjny wskazywał wówczas, że ten element (marża) jest ściśle powiązany z określeniem tzw. „kursu banku”, gdzie jednym z jego części składowych jest właśnie zmienna marża, a z kolei dokonywane przez kredytobiorców spłaty rat kredytu podlegały uprzedniemu przeliczeniu (na złote) według „kursu banku”. Niezależnie od tego fragmentaryzacja postanowienia umownego i wyboru z niego tylko jednej jednostki redakcyjnej mogłoby spowodować, że treść takiej klauzuli wpisanej do rejestru postanowień uznanych za niedozwolone byłaby niezrozumiała dla osób postronnych, jako wyrwana z szerszego kontekstu”. Dokonana w tamtej sprawie kontrola abstrakcyjna oczywiście nie zwalniała Sądów od przeprowadzenia kontroli indywidualnej w sprawie niniejszej. Taka kontrola też została przeprowadzona przez Sąd Okręgowy i zaaprobowana przez Sąd Apelacyjny, który przychylił się do poglądu zgodnie, z którym obowiązek zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu w oznaczonych terminach spłaty stanowi główne świadczenie kredytobiorców (m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 9 maja 2019 r., sygn. akt I CSK 242/18 oraz 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17). Skoro bowiem klauzula waloryzacyjna wpływa na wysokość tego świadczenia, zatem wchodzi w zakres pojęcia głównego świadczenia stron w rozumieniu art. 3851 § 1 k.c. (tak też wyrok (...) z 20 września 2017 r., C-186/16, A., pkt 41, w którym uznano za określające główne świadczenie strony postanowienie o obowiązku spłaty kredytu w walucie obcej).”

Podkreślenia wymaga również to, że organem uprawnionym do interpretacji Dyrektyw Unijnych jest Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Dokonana przez Trybunał Sprawiedliwości wykładania wiąże zarówno sądy powszechne jak i Sąd Najwyższy.

W tym kontekście Sąd Okręgowy w Olsztynie nie podziela stanowisk judykatury dopuszczających możliwość wykonania opisanej umowy przy ustaleniu wartości (...) tylko przy przeliczeniu na PLN według kursu średniego NBP z pominięciem marż kupna i sprzedaży.

Eliminacja wyłącznie klauzul abuzywnych odnoszących się do mechanizmu indeksacji skutkowałaby tym, że przedmiotowa umowa w dalszym ciągu nadwałaby się do wykonania, jednakże w umowie nie zostało w sposób precyzyjny określone oprocentowanie kredytu.

W umowie zostało ustalone oprocentowanie zmienne. Oprocentowanie stanowiło sumę marży banku w wysokości 1,510%, aktualnie obowiązującego indeksu L3 oraz 0,95 punktu procentowego do czasu przedstawienia prawomocnego wpisu hipoteki umownej na nieruchomości (§ 2 ust. 1 umowy). Sposób ustalania indeksu L3 został określony w § 8 umowy i odnosił się do stawki LIBOR 3 M (dla lokat międzybankowych trzymiesięcznych). Nie wskazano jednak jakiej waluty dotyczy LIBOR 3M. Wskaźnik ten jest publikowany osobno dla każdej z walut indeksacyjnych. Jest różny dla każdej z nich w tym samym okresie. W umowie bank nie wskazał, że dotyczy on (...). Nie sposób więc zastosować (...) z tej właśnie waluty. Wobec odpadnięcia mechanizmu indeksacji nie sposób domyślać się tej właśnie waluty, jako źródła odniesienia wskazanej stopy referencyjnej.

Z uwagi na brak sposobu określenia oprocentowania nie jest zachowany element odpłatności umowy kredytu, a ustalone raty w PLN nie dają się wyodrębnić. Eliminacyjny skutek pominięcia klauzul abuzywnych, przy zastosowanych zapisach umownych nie pozwala wykonywać umowy.

Sąd odstąpił od wcześniej wyrażonego poglądu, że umowa zawierająca tego rodzaju postanowienia, po usunięciu mechanizmu indeksacji może być wykonywana, ze względu na treść § 9 ust. 7 umowy „Wszelkie opłaty i prowizje podawane są w walucie do której indeksowany jest kredyt, a ich zapłata odbywa się poprzez doliczenie opłaty do raty, o której mowa w § 10 ust. 2, chyba że strony podejmą odmienne ustalenia w tym zakresie.” Powyższe postanowienie nie wskazuje wprost na rodzaj waluty, lecz jedynie na „walutę do której indeksowany jest kredyt”. W efekcie usunięcia mechanizmu indeksacji z umowy, kredyt przestaje być indeksowany do waluty obcej. W umowie nie występuje zapis do którego § 9 ust. 7 umowy odsyła. Z tego względu, strony umowy mogą domyślać się jedynie, że walutą o której mowa to (...). Umowa zawarta pomiędzy konsumentem, a przedsiębiorcą powinna być tak skonstruowana, aby zawierała precyzyjne i zrozumiałe postanowienia. W związku z powyższym nie może być wykonywana, ponieważ główne świadczenie stron – oprocentowanie kredytu nie może zostać określone w sposób jednoznaczny. W takiej sytuacji utrzymanie umowy jest niemożliwe.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawała również późniejsza zmiana tej umowy, wprowadzana na podstawie aneksu. Miałyby one znaczenie, gdyby aneks został zawarty w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość. Tymczasem zmiana umowy za pomocą aneksu i spłata zadłużenia w walucie (...) nie ma znaczenia. Saldo zadłużenia nie uległo zmianie i wynikało z pierwotnie wyliczonej kwoty udzielonego kredytu na podstawie abuzywnych postanowień. Zawarcie aneksu nie spowodowało, że została „naprawiona” pierwotna wadliwość umowy. Dodatkowo, należy podkreślić, że ustalenie czy określone postanowienie umowy było niedozwolone dokonuje się na chwilę zawarcia umowy, a nie aneksu zmieniającego tą umowę.

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 189 k.p.c. przy zastosowaniu art. 385¹ k.c. Sąd ustalił nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 05.10.2006 r. ***jak w punkcie II sentencji wyroku***, uznając, że wobec dalszego braku możliwości wykonywania umowy powodowie mieli interes prawny w ustaleniu treści stosunku prawnego łączącego ich z pozwanym.

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz na rzecz powodów kwotę 2.028,72 zł i 62.634,39 CHF, o czym orzekł ***jak w punkcie I sentencji wyroku***.

Powyższa kwota stanowi sumą świadczeń uiszczonych przez powodów tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w okresie 11.02.2011 r. do dnia 07.10.2020 r. Strona powodowa mogła żądać zwrotu całej uiszczonej kwoty od pozwanego Banku, natomiast zdecydowała dochodzić się w toku niniejszego postępowania jedynie jej części. Z uwagi na kwestionowanie przez pozwanego wysokości żądanej kwoty przez powodów konieczne stało się dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości. Opinia została sporządzona przez biegłego sądowego I. Ł.. Strony nie miały ostatecznie zastrzeżeń co do wyliczonej przez biegłą kwoty wpłaconej w okresie objętym żądaniem pozwu.

Powodowie złożyli zastrzeżenia do uzupełniającej opinii biegłego, zaś pozwany zarówno co do głównej jak i uzupełniającej opinii. Zarzuty pozwanego w istocie sprowadzały się do kwestii nie objętych zleceniem. Powodowie nie domagali się przesłuchania biegłej i nie wnosili o uzupełnienie jej opinii. Mieli wątpliwości co do prawidłowości wyliczeń odnoszących się do wyliczenia kwoty odpowiadającej roszczeniu ewentualnemu.

W ocenie Sądu przedmiotowa opinia jest jasna, pełna oraz koresponduje z zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, a wnioski w niej zawarte są logiczne oraz zgodne z doświadczeniem życiowym. Pozwala Sądowi na ustalenie faktów istotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia.

W tej sytuacji zastrzeżenia pozwanego do opinii oraz wniosek o wezwanie biegłego na rozprawie należało pominąć jako nieistotne dla rozstrzygnięcia.

Z uwagi na to, że w ocenie Sądu umowa kredytu łącząca strony jest nieważna, w celu ustalenia wysokości należnego powodom świadczenia, konieczne było zsumowanie wpłat powodów w wskazanym przez nich okresie. Biegła sądowa wskazała, że powodowie w okresie od 11.02.2011 r. do 07.10.2020 r. na rzecz pozwanego uiszcili łącznie kwotę 2.028,73 zł oraz 62.634,89 CHF. Z tej przyczyny uwzględniono żądanie pozwu i zasądzono całość dochodzonej kwoty to jest 2.028,72 zł oraz 62.634,89 CHF.

Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21, w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami. Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach.

Bezzasadne jest powoływanie się na przez Bank na brak obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy on sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in. w wykonaniu nieważnej czynności prawnej – jak w sprawie niniejszej.

Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności (art. 411 pkt 4 k.c.), skoro z uwagi na nieważność umowy nie była zobowiązana do takich spłat, a co najwyżej do zwrotu świadczenia nienależnego, jakim stała się wypłacona jej kwota kredytu.

Sąd uwzględnił zarzut zatrzymania zgłoszony przez pozwanego na podstawie art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. – o czym orzekł w pkt I sentencji wyroku. W związku z ustaleniem nieważności umowy oraz zasądzeniem zwrotu świadczeń spełnionych przez powodów w okresie od 11.02.2011 r. do 07.10.2020 r. na rzecz pozwanego, pozwanemu przysługuje również roszczenie względem powodów. Zgodnie z art. 497 k.c. prawo zatrzymania z art. 496 k.c. znajduje zastosowanie również w przypadku nieważności umowy wzajemnej. Umowa kredytu zawarta pomiędzy stronami była właśnie taką umową. Tym samym roszczenie powodów o zwrot kwoty 2.028,72 zł oraz 62.634,39 CHF i roszczenie pozwanego o zwrot kwoty 360.999,96 zł są świadczeniami wzajemnymi. Z uwagi na to, że pozwany w wyniku nieważnej umowy świadczył na rzecz powodów poprzez wypłatę łącznej kwoty 360.999,96 zł może domagać się zwrotu świadczenia w takiej wysokości i z tego względu Sąd uwzględnił zarzut zatrzymania zgłoszony przez pozwanego.

W konsekwencji, Sąd nie zasądził odsetek za opóźnienie od dochodzonej przez powodów kwoty 2.028,72 zł od dnia 17.11.2020 r. do dnia zapłaty oraz 62.634,39 CHF od dnia 30.01.2021 r. do dnia zapłaty ponieważ pozwany ze względu na zgłoszony zarzut zatrzymania nie pozostaje w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia. W związku z tym powództwo o zasądzenie odsetek podlegało oddaleniu wobec nie spełnienia przesłanek z art. 481 § 1 k.c., o czym Sąd orzekł w **punkcie III sentencji wyroku.**

Podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia o zapłatę nie zasługuje na podzielenie. Pobranie środków z rachunku bankowego powodów przez Bank następowało w wyniku nieważnej czynności prawnej, dlatego nie można tego określić jako świadczenia okresowego. Zastosowanie zatem znajdzie co do zasady w niniejszej sprawie dziesięcioletni termin przedawnienia, albowiem roszczenie powodów powstało przed zmianą przepisów wprowadzonych ustawą z 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 poz. 1104). Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 3 ww. ustawy do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia jej w życie i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 kodeksu cywilnego, stosuje się jego przepisy w brzmieniu dotychczasowym. Skoro zatem powodowie dochodzą roszczenia z tytułu pobranych im środków w okresie od 11.02.2011 r. do dnia 07.10.2020 r. to w dacie wejścia w życie zmienianych przepisów – 9 lipca 2018 r. – dziesięcioletni termin przedawnienia nie upłynął, a zatem ma on zastosowanie w dalszym ciągu w zakresie roszczeń powodów z tytułu zapłaty. Należy odwołać się też do wyroków (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie(...) i z dnia 10.06.2021 r. w sprawie (...) oraz w połączonych sprawach (...) uznając w tej mierze zarzut za bezskuteczny. Zgodnie z wyrokami (...), przepisy dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń

konsumenckich, mających na celu stwierdzenie, że dane postanowienia umowne mają charakter nieuczciwy, jednak nie sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń restytucyjnych będących następstwem takiego stwierdzenia. Co więcej, bieg terminu przedawnienia takich roszczeń nie może się skończyć przed datą powzięcia przez konsumenta wiedzy o niedozwolonym charakterze takiego postanowienia, względnie przed dniem, w którym przy zachowaniu przeciętnej staranności wiedzę taka mógł obiektywnie rzecz biorąc powziąć. „Należy zauważyć, że termin przedawnienia może być zgodny z zasadą skuteczności tylko wtedy, gdy konsument miał możliwość poznania swoich praw przed rozpoczęciem biegu lub upływem tego terminu.” (teza 46 do wyroku (...) (...)). Nie oznacza to jednak, że zdarzenie to nie może nastąpić później to jest pomiędzy dowiedzeniem się o wadach umowy np. od adwokata, a momentem złożenia pozwu w sądzie.

Wskazano tam również, że zasadę skuteczności ochrony praw konsumentów „...należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu przewidującemu, że wytoczone przez konsumenta powództwo o zwrot kwot nienależnie wypłaconych na podstawie nieuczciwych warunków umownych w rozumieniu dyrektywy(...) lub warunków sprzecznych z wymogami dyrektywy (...) podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia rozpoczynającemu bieg w dniu, w którym nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie.” (teza 66 do wyroku (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie w sprawie (...)). Podnoszono jednak, że z uwagi na tak krótki okres przedawnienia w prawie krajowym – 3 lata, nie można tego uznać za czas możliwy na podjęcie stosownej reakcji przez konsumenta. Podobnie wcześniej omawiany wyrok (...) dotyczy 5 letniego okresu przedawnienia liczonego w prawie francuskim od dnia zawarcia umowy. W prawie polskim okres przedawnienia tego typu roszczeń wynosił 10 lat tak więc jest w ocenie Sądu dostatecznym na pozyskanie stosownej wiedzy i podjęcie kroków procesowych przez konsumenta.

Podobne stanowisko do wyroku (...), w dniu 7 maja 2021 r zajął polski Sąd Najwyższy. Sąd uznał, iż rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia rozpoczyna się w momencie zakwestionowania umowy frankowej - złożenia reklamacji, wystosowanie wezwania do zapłaty, złożenia pozwu w Sądzie.

Uwzględnienie tego żądania dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądania ewentualnego.

Poza postanowieniami umownymi dotyczącymi mechanizmu indeksacji powodowie kwestionowali również postanowienie zawarte w § 2 ust. 4 umowy odnoszące się do opłaty manipulacyjnej. Zgodnie z § 2 ust. 4 z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem, kredytobiorca zobowiązany był do uiszczenia opłaty manipulacyjnej w wysokości 169,49 zł w okresie pierwszych trzech lat istnienia ochrony ubezpieczeniowej. W następnych latach opłata manipulacyjna wynosiła 3,6% różnicy pomiędzy kwotą przyznanego kredytu, a 80% wartości nieruchomości będącej zabezpieczeniem tegoż kredytu, za każde trzy lata ochrony ubezpieczeniowej. Kwota ta miała zostać uiszczona najpóźniej przed wypłatą kredytu na rachunek banku o numerze (...) prowadzony przez (...) Bank S.A. Kredytobiorcy byli zobowiązani uiszczać opłatę tę raz na trzy lata w terminie płatności ostatniej raty w każdym trzyletnim okresie kredytowania, przy czym trzyletni okres liczony jest od pierwszego terminu płatności. Zapłata następowała poprzez doliczenie wartości opłaty manipulacyjnej do salda kredytu, o ile w terminie tym kredytobiorca nie przedstawił dowodu wpłaty na wyższej opisany rachunek. Obowiązek zapłaty miał ustać, gdy w dacie płatności opłaty manipulacyjnej saldo zadłużenia obniży się do kwoty niższej lub równej kwocie 266.080 zł. Z uwagi na to, że w Sąd ustalił, iż nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu z dnia 05.10.2006 r., powodom również nie wiąże postanowienia umowne zawarte w § 2 ust. 4 umowy. Niezależnie od nieważności umowy, w ocenie Sądu postanowienie umowne dotyczące opłaty manipulacyjnej nie zostało indywidualnie ustalone z powodami oraz nie mieli oni żadnego realnego wpływu na jego treść, co znajduje odzwierciedlenie w zeznaniach samego powoda „Opłata manipulacyjna była ustalona z uwagi na niski wkład własny i jest co 3 lata doliczana do kredytu. Bank nie informował mnie o innych możliwościach zabezpieczenia, celem uniknięcia tej opłaty.” (protokół rozprawy k. 697). Fakt, że powodowie nie zaproponowali alternatywnej formy zabezpieczenia nie zmienia charakteru tego postanowienia umownego. Z całą pewnością, pozwany uzależniał udzielenie kredytu od przyjęcia postanowienia dotyczącego opłaty manipulacyjnej. Jeżeli powodowie nie podpisaliby umowy z tym postanowieniem, nie doszłoby do zawarcia umowy w ogóle. Uznać więc należy, że było to postanowienie narzucone jednostronnie przez pozwanego jako silniejszą stronę umowy. Powyższe jednoznacznie wskazuje, że omawiane postanowienie było sprzeczne z dobrymi obyczajami jak również naruszało w sposób rażący interes

powodów. Tym samym wobec spełnienia przesłanek z art. 385¹ k.c. należy uznać, że postanowienie dotyczące opłaty manipulacyjnej jest klauzulą niedozwoloną.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości. Powodowie ulegli swemu żądaniu w nieznacznym zakresie tj. odnośnie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 2.028,72 zł od dnia 17.11.2020 r. do dnia zapłaty oraz 62.634,39 CHF od dnia 30.01.2021 r. do dnia zapłaty

Koszty procesu po stronie powodów obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę za pełnomocnictwa (34 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10.800 zł) oraz kosztów sporządzenia opinii sądowej przez biegłego (2.591,20 zł).

Sąd nie znalazł podstaw do zasądzenia na rzecz powodów zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w podwójnej wysokości, o co powodowie wnosili. Niniejsza sprawa nie wymagała ponad standardowego nakładu pracy ze strony pełnomocnika oraz licznej wymiany pism procesowych.

O odsetkach od zasądzonych kosztów procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.

Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 14.425,20 zł, o czym orzekł jak w **punkcie IV sentencji wyroku.**